

SLOVENSKE USTVARJALKE

ter avtorska in sorodne pravice

SLOVENIAN FEMALE ARTISTS & Copyright and Related Rights

SLOVENSKE USTVARJALKE

ter avtorska in sorodne pravice

SLOVENIAN FEMALE ARTISTS

& Copyright and Related Rights

Ljubljana, 2023

SLOVENSKE USTVARJALKE / SLOVENIAN FEMALE ARTISTS
ter avtorska in sorodne pravice / & Copyright and Related Rights

Izdal in založil / Issued and published by:

Urad RS za intelektualno lastnino
Slovenian Intellectual Property Office

© Urad RS za intelektualno lastnino, Ljubljana 2023

Portreti / Portraits:

Danica Lešnjak

Oblikovanje in priprava za tisk / Design and preparation for print:

Boštjan Lešnjak

Tisk in vezava / Printing and binding:

Studio Print d.o.o.

Naklada / Issue:

2000 izvodov

Izid brošure je omogočil Urad Evropske unije za intelektualno lastnino.

Publication of the brochure was supported by the European Union Intellectual Property Office.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

7.071.1-055.2(497.4):347.77/.78

SLOVENSKE ustvarjalke ter avtorska in sorodne pravice =
Slovenian female artists & copyright and related rights / [portreti
Danica Lešnjak]. - Ljubljana : Urad RS za intelektualno lastnino =
Slovenian Intellectual Property Office, 2023

ISBN 978-961-6083-16-4
COBISS.SI-ID 145679875

Odgovori na vprašanja o avtorski in sorodnih pravicah so zgolj informativne narave in ne pomenijo pravnega nasveta, zato zanje Urad Republike Slovenije za intelektualno lastnino odškodninsko ne odgovarja. Pravne nasvete lahko dajejo odvetniki, odvetniške družbe in drugi, ki so registrirani za opravljanje tovrstnih storitev. Odgovori temeljijo na predpisih, ki veljajo v Republiki Sloveniji. Pravila avtorskega prava se v drugih državah lahko razlikujejo od slovenskih.

KAZALO / CONTENTS

Uvod / Preface	5
URSIL / SIPO	6
Portreti / Portraits	7
IVANA KOBILCA - <i>Kako svojo idejo zavarujem z avtorsko pravico?</i>	8
ITA RINA - <i>Ali lahko v svoj film vključim posnetke glasbe s spletne platforme YouTube?</i>	10
LILI NOVY - <i>Ali lahko brezplačno uporabim dela pokojnih avtorjev?</i>	12
LUIZA PESJAK - <i>Ali lahko fotokopiram knjigo, ki si jo izposodim v knjižnici?</i>	14
ZOFKA KVEDER - <i>Ali lahko kupljeni izvod knjige pretvorim v digitalno obliko in ga delim z drugimi?</i> ..	16
RUTH VAVPOTIČ - <i>Kdo je avtor baletne predstave?</i>	18
JOSIPINA URBANČIČ - <i>Koliko taktov skladbe lahko uporabim brez dovoljenja avtorja?</i>	20
ZALLA ZARANA - <i>Katere pravice imajo igralci?</i>	22
HELENA VURNIK - <i>Ali je fasada hiše avtorsko delo?</i>	24
MINKA SKABERNÈ - <i>Ali lahko knjigo predelamo zato, da slepim omogočimo branje?</i>	26
MINKA GOVEKAR - <i>Kakšna je razlika med moralno in materialno avtorsko pravico?</i>	28
KARLA BULOVEC MRAK - <i>Kdaj lahko zahtevam, da me podpišejo kot avtorja mojega dela?</i>	30
KSENIJA VIDALI ŽEBRE - <i>Ali je dovoljeno prosto reproducirati notne zapise?</i>	32
FELICITA KALINŠEK - <i>Ali je kuharski recept lahko varovan z avtorsko pravico?</i>	34
ALMA KARLIN - <i>Ali je avtorska pravica enaka po vsem svetu?</i>	36
MILA KAČIČ - <i>Kdo velja za avtorja filma?</i>	38
Viri / Sources	40

30

SLOVENSKÉ GUSTAV JILIH ET EN INVOSSKA BY SODIENE PR

MINKA SKABRNÉ

Minka Skabrné
Minka Skabrné je slovenska pisateljica in dramatičarka. Njena prva knjiga je pesniška zbirka 'Vrtovi' iz leta 1904. Njena druga knjiga je 'Vrtovi in vrtovi', ki je zbirka pesmi in dram. Njena tretja knjiga je 'Vrtovi in vrtovi', ki je zbirka pesmi in dram. Njena četrta knjiga je 'Vrtovi in vrtovi', ki je zbirka pesmi in dram. Njena petna knjiga je 'Vrtovi in vrtovi', ki je zbirka pesmi in dram. Njena šestna knjiga je 'Vrtovi in vrtovi', ki je zbirka pesmi in dram. Njena sedma knjiga je 'Vrtovi in vrtovi', ki je zbirka pesmi in dram. Njena osma knjiga je 'Vrtovi in vrtovi', ki je zbirka pesmi in dram. Njena deveta knjiga je 'Vrtovi in vrtovi', ki je zbirka pesmi in dram. Njena deseta knjiga je 'Vrtovi in vrtovi', ki je zbirka pesmi in dram.

Minka Skabrné
Minka Skabrné je slovenska pisateljica in dramatičarka. Njena prva knjiga je pesniška zbirka 'Vrtovi' iz leta 1904. Njena druga knjiga je 'Vrtovi in vrtovi', ki je zbirka pesmi in dram. Njena tretja knjiga je 'Vrtovi in vrtovi', ki je zbirka pesmi in dram. Njena četrta knjiga je 'Vrtovi in vrtovi', ki je zbirka pesmi in dram. Njena petna knjiga je 'Vrtovi in vrtovi', ki je zbirka pesmi in dram. Njena šestna knjiga je 'Vrtovi in vrtovi', ki je zbirka pesmi in dram. Njena sedma knjiga je 'Vrtovi in vrtovi', ki je zbirka pesmi in dram. Njena osma knjiga je 'Vrtovi in vrtovi', ki je zbirka pesmi in dram. Njena deveta knjiga je 'Vrtovi in vrtovi', ki je zbirka pesmi in dram. Njena deseta knjiga je 'Vrtovi in vrtovi', ki je zbirka pesmi in dram.

ALI LEVIHO KNJIGO PRIZ
ŠE UČIMO SVOBODO
Zanimljivo je, da se pri
vseh avtorih iz leta 1904
na borzo ali ne menijo kn
zavestno čita v obliki, ki
je bila, in je oblikovana
prezračno obliki, ki
se prilega ne dragega

spoštujmo intelekt

UVOD / PREFACE

Urad Republike Slovenije za intelektualno lastnino s serijo »Slovenske ustvarjalke ter avtorska in sorodne pravice« predstavlja šestnajst pomembnih ustvarjalk 19. in 20. stoletja, ki so delovale na področju literature, likovne umetnosti, gledališča, plesa, publicistike, prevajalstva in pedagogike.

V času, ki je bil ženskam v umetnosti manj naklonjen kot njihovim moškim vrstnikom, so si morale svojo pot utirati še toliko bolj vztrajno, pogumno in pokončno ter se boriti za svoje pravice. Živele in delovale so doma in v tujini ter s svojimi deli pustile močan pečat v slovenski zgodovini. Ustvarjalnost je, poleg inovativnosti, pomembno gibalno gospodarskega in družbenega razvoja. Avtorska in sorodne pravice vzpodbujajo in hkrati nagrajujejo kreativnost, saj avtorjem omogočajo, da lahko živijo od svojega dela.

V poklon dosežkom izbranih ustvarjalk predstavljamo njihovo življenje in delo ter na poljuden način odgovarjamo na najpogostejša vprašanja o avtorski in sorodnih pravicah. Prepričani smo, da bodo njihove edinstvene zgodbe v navdih tudi vam.

The series »Slovenian Female Artists & Copyright and Related Rights« by the Slovenian Intellectual Property Office presents sixteen important artists of the 19th and 20th centuries who were active in the fields of literature, fine arts, theatre, dance, journalism, translation and teaching.

At a time that was less favourable to female artists than to their male peers, these women had to pave their way with even greater persistence, courage and uprightness, and had to fight for their rights. They lived and worked in Slovenia and abroad, leaving a powerful mark on the history of Slovenia with their work. Besides innovation, creativity is an important driver of economic and social development. Copyright and related rights encourage and reward creativity, as they allow authors to make a living from their work.

In tribute to the achievements of the selected artists, we present their life and work and answer the most frequently asked questions about copyright and related rights. We are sure that their unique stories will inspire you too.

mag. Karin Žvokelj
direktorica / director

URSIL / SIPO

Urad Republike Slovenije za intelektualno lastnino (URSIL) je organ v sestavi Ministrstva za gospodarstvo, turizem in šport. Njegove naloge so vodenje postopkov za podelitev pravic industrijske lastnine in vodenje registrov pravic industrijske lastnine, sodelovanje pri pripravi predpisov s področja intelektualne lastnine ter opravljanje informacijskih storitev v zvezi s pravicami industrijske lastnine. Urad izdaja dovoljenja organizacijam avtorjev in imetnikov sorodnih pravic za kolektivno upravljanje pravic in nadzoruje delovanje teh organizacij ter po pooblastilu Vlade Republike Slovenije zastopa Republiko Slovenijo pri mednarodnih organizacijah, ki delujejo na področju intelektualne lastnine. Urad je bil ustanovljen leta 1991.

Več informacij o avtorski in sorodnih pravicah je na voljo na spletnih mestih urada na spodnjih povezavah*.

The Slovenian Intellectual Property Office (SIPO) is a body within the Ministry of the Economy, Tourism and Sport. Its tasks are to manage procedures for the granting of industrial property rights and to maintain registers of industrial property rights, to participate in the drafting of regulations in the field of intellectual property and to provide information services relating to industrial property rights. The Office issues authorisations to organisations of authors and holders of related rights for the collective management of rights and supervises the activities of those organisations and, under the authority of the Government of the Republic of Slovenia, represents the Republic of Slovenia before international organisations active in the field of intellectual property. The Office was established in 1991.

For more information on copyright and related rights, please visit the websites of the Office at the following links*.

* <https://www.gov.si teme/avtorska-in-sorodne-pravice/>
<https://originalen.si/splet/avtorska-sorodne-pravice>

PORTRETI / PORTRAITS

Razveselila sem se, ko sem bila povabljena k izdelavi portretov slovenskih ustvarjalk, a sem si ob tem postavljala številna vprašanja. Kdo so bile te izstopajoče ženske, ki so živele v času, ko je bila vloga spola vnaprej določena? Koliko poguma in ustvarjalnega zagona so premogle, da so, včasih za visoko ceno, presegle ta okvir?

Poskušala sem spoznati vsako od njih in razumeti, kaj jo je gnalo, da je zmogla mimo vseh težav in preprek utirati izvirne poti. Kakšne preizkušnje so jo spremljale v življenju, koliko je ob svoji ustvarjalnosti smela, zmogla in hotela biti tudi ženska, žena, morda mama? Nekatere so postale prepoznavne v zrelih letih, druge po smrti, nekatere znova zdaj, ob izdaji te publikacije. Vse to sem prenesla v portretne poteze vsake od njih. Ne domišljam si, da mi je do popolnosti uspelo, vsekakor pa mi je bilo portretiranje njihovih edinstvenih osebnosti v veliko veselje.

I was delighted when I was invited to make portraits of Slovenian women artists. However, a lot of questions crossed my mind: who were these outstanding women who lived in a time when gender roles were predetermined? How much courage and creative drive did it take to transcend this framework, sometimes at great cost?

I have tried to get to know each of them and understand what drove them to break barriers and pave new paths. What were the trials that they faced, how much courage, ability and will did each one have to be a woman, a wife, perhaps a mother, alongside her creativity? Some became recognizable in mature years, others after death, some are brought to spotlight again now, with the publication of this brochure. I have tried to convey all this in the portrait features of each of them. I do not imagine that I have succeeded perfectly, but it has certainly been a great pleasure to portray their unique personalities.

Danica Lešnjak

avtorica portretov / portrait artist

KAKO SVOJO IDEJO ZAVARUJEM Z AVTORSKO PRAVICO?

Z avtorsko pravico se ne varujejo ideje, ampak način, kako avtor svojo idejo uresniči. Avtor mora svojo idejo najprej izraziti v obliki konkretnega dela, na primer naslikati gospo, ki pije kavo, ta slika pa je lahko varovana z avtorsko pravico. Avtorska pravica nastane že s samo stvaritvijo dela, zato avtorju njegove stvaritve ni treba registrirati, izdati ali označiti z znakom ©.

Ivana Kobilca

slikarka / painter (1861-1926)

Rodila se je v Ljubljani. Slikanja se je učila v Ljubljani, na Dunaju, na akademiji v Münchnu, pozneje je živel v Parizu. Pri osemindvajsetih letih je imela v Ljubljani prvo samostojno razstavo, na njej je predstavila več kot trideset slik, v glavnem portrete. Med počitnicami se je iz tujine vračala domov ter slikala naravo in kmečko življenje. Na enem od obiskov je v Podbrezjah na Gorenjskem naslikala svojo najbolj znano sliko, *Poletje*, ki je leta 1891 na razstavi v Münchnu doživela velik uspeh. Istega leta jo je skupaj s sliko *Likarice* poslala pariškemu Salonu, kjer ji je Državno umetnostno združenje podelilo naziv pridružene članice. To je bil velik uspeh, saj je bilo od 2800 poslanih del sprejetih le 200 stvaritev. Na pariškem Salonu je razstavljala trikrat. Upodabljala je kmečko in meščansko življenje, portrete (*Kofetarica*), žanrske upodobitve in tihožitja. Je najpomembnejša slovenska slikarka.

Ivana Kobilca was born in Ljubljana. She studied painting in Ljubljana, Vienna, at the Academy of Arts in Munich, and later lived in Paris. At the age of 28 she had her first solo exhibition in Ljubljana, where she exhibited more than thirty paintings, mainly portraits. During her holidays Kobilca returned home and painted nature scenes and rural life. During one of her visits in Podbrezje, Gorenjska, she painted one of her most famous paintings, *Poletje (Summer)*, which was a great success at the exhibition in Munich in 1891. In the same year, she submitted that painting together with the painting *Likarice (Women Ironers)* to the Paris Salon, where the Société Nationale des Beaux-Arts awarded her the title of associate member. This was a huge success because only 200 works of the 2,800 submitted were accepted. Kobilca exhibited her paintings at the Paris Salon three times. In her work, she depicted rural and bourgeois life, painted portraits (*Kofetarica – Coffee Drinker*), genre scenes and still life. She is considered the most important Slovenian female painter.

ALI LAHKO V SVOJ FILM VKLJUČIM POSNETKE GLASBE S SPLETNE PLATFORME YOUTUBE?

Praviloma je uporaba avtorskega dela dopustna le, če avtor uporabniku prenese ustrezno materialno avtorsko pravico. Enako velja za posnetke glasbe, ki so varovani s sorodnimi pravicami. Zato je tudi za uporabo posnetkov, ki so javno objavljeni in prosto dostopni na spletu, treba pridobiti dovoljenje avtorjev in imetnikov pravic na posnetkih (npr. glasbene založbe).

Ita Rina - Ida Kravanja

igralka / actress (1907-1979)

Rodila se je v Divači. Leta 1927 je odšla v Berlin, ki je bil tedaj filmska prestolnica Evrope. Dobi-la je svojo prvo filmsko vlogo in ostala tam do leta 1931. V štirih letih je posnela devet filmov. Leta 1928 je sprejela ponudbo mladega češkega režiserja, ki ji je v svojem prvem filmu *Erotikon* ponudil glavno vlogo. Z vlogo mlade, neizkušene železničarjeve hčere, grenko razočarane v ljubezni, je postala zvezda svetovnega slovesa. Film je doživel izjemen uspeh po vsej Evropi. Tedaj je bilo o njej napisanih doma in po svetu več člankov kakor o katerem koli drugem Slo-vencu ali Slovenki. Poleg *Erotikona* je tudi film *Obešenjakova Tončka* dosegel izreden uspeh v Pa-rizu, oba filma sta bila na vrhu lestvice gleda-nosti tujih filmov tudi v ZDA. Ita Rina je trikrat prejela in zavrnila povabilo iz Hollywooda. Leta 1931 se je poročila in preselila v Beograd. Nastopila je še v štirih filmih. V svetovni fil-mografiji ostaja zapisana kot največja sloven-ska filmska zvezdnica.

She was born in Divača. In 1927 she moved to Ber-lin, Europe's cinematic metropolis at the time. She won her first film role and stayed there un-til 1931. Within a period of 4 years she acted in 9 films. In 1928 she accepted the invitation by a young Czech director who gave her the leading female role in his first film *Erotikon*. In her role of a young, inexperienced daughter of a railway-man, bitterly disappointed in love, she became an internationally recognised star. The film was a major success all over Europe. At that time more articles were written about her at home and abroad than about any other Slovenian. Apart from *Erotikon*, the film *Tonka Šibenice (Tonka of the Gallows)* was also a great success in Paris and both films were among the highest-rated foreign films in the USA. Ita Rina received an invitation from Hollywood three times but turned it down every time. In 1931 she got married and moved to Belgrade. She acted in 4 more films. Ita Rina is considered the greatest Slovenian film star.

ALI LAHKO BREZPLAČNO UPORABIM DELA POKOJNIH AVTORJEV?

Dela pokojnih avtorjev je mogoče prosto uporabljati šele, ko poteče 70 let od njihove smrti. Ta rok začne teči 1. januarja tistega leta, ki sledi datumu smrti avtorja. Dokler se ta doba ne izteče, so dela kljub smrti avtorja še varovana, zato je treba dovoljenje za uporabo pridobiti od avtorjevih dedičev ali imetnikov pravic, ki jim je avtor pravice prenesel še za časa svojega življenja.

Lili Novy

pesnica in prevajalka / poet and translator (1885–1958)

Rodila se je v plemiški družini v Gradcu. Od otroštva je stanovala v Ljubljani na Starem trgu 11, kjer je spominska plošča z doprskim kipom. Leta 1921 je začela objavljati prve pesmi. Bila je izvrstna prevajalka slovenske poezije v nemščino, prevajala je dela številnih slovenskih pesnikov, tudi svojih sodobnikov, in Prešernov *Sonetni venec*. V slovenščino je prevajala nemško poezijo. Ob začetku druge svetovne vojne je izšla njena prva pesniška zbirka *Temna vrata*, po vojni pa se je posvetila tudi otroškemu pesništvu. V Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani hranijo skoraj 700 njenih pesmi v nemščini, ki še niso bile objavljene. Lili Novy je bila v svojem času gibalno literarnega in umetniškega življenja. Velja za eno najboljših slovenskih pesnic evropskih razsežnosti.

Lili Novy was born in Graz into a noble family. Her first poems were published in 1921. She was an excellent translator of Slovenian poetry into German and she translated many Slovenian poets, including her contemporaries, even tackling *A Wreath of Sonnets* written by Prešeren. Novy also translated German poetry into Slovenian. Her first collection of poems *Temna Vrata (Dark Door)* was published at the beginning of World War II. After the War she devoted herself to writing children's poetry. The National and University Library in Ljubljana still keeps almost 700 of her poems in German, which have not yet been published. In her time she was the driving force of literary and artistic life. She is considered one of the best Slovenian poets whose poems exceeded the boundaries of her country. Novy lived most of her life at Stari trg 11 in Ljubljana; today there is a memorial plaque with a bust at the house.

ALI LAHKO FOTOKOPIRAM KNJIGO, KI SI JO IZPOSODIM V KNJIŽNICI?

Posamezniki (fizične osebe) si za svojo privatno uporabo izposojeno knjigo lahko fotokopirajo, vendar ne v celoti. Reproduciranje celotne knjige je dovoljeno le, če je njena naklada izčrpana že najmanj dve leti, zaradi česar knjige ni več mogoče kupiti v redni prodaji.

Luiza Pesjak

pisateljica, pesnica in prevajalka / writer, poet and translator (1828–1898)

Rodila se je v Ljubljani. Imela je široko splošno izobrazbo, tudi iz literature, govorila je več jezikov. Sprva je pisala v nemščini, nato v slovenščini. Njen oče je bil odvetnik Blaž Crobath, pri katerem je bil zaposlen France Prešeren. Pri Crobathovih so se zbirali slovenski izobraženci in kulturni delavci, ki so pustili pečat na Luizinem nadaljnjem življenju. Pridružila se je slovenskemu narodnemu gibanju in začela objavljati domovinske pesmi. Pisala je pripovedno prozo po zgledu nemških meščanskih povesti in veliko prevajala. Priljubljena je bila njena pesniška zbirka za otroke, *Vijolice*. Prizadevala si je za objavo slovenske poezije v nemških časopisih in v ta namen prevajala Prešerna in druge pesnike. Napisala je libreto za opereto *Gorenjski slavček*, ki jo je uglasbil Anton Foerster. V rokopisu je ostal njen roman o Prešernu.

Luiza Pesjak was born in Ljubljana. She had a broad general education, also in literature, and she spoke several languages. She first wrote in German, then in Slovenian. Her father Blaž Crobath was the lawyer for whom France Prešeren worked. The Crobath home was a gathering place for Slovenian intellectuals and cultural workers who left a mark on Luiza's further life. She joined the Slovenian national movement and started to publish patriotic poems. Following the example of German bourgeois tales she wrote narrative prose, and she was also a productive translator. Her poetry collection for children *Vijolice* (*Violets*) was very popular. Luiza strove to publish Slovenian poetry in German newspapers and therefore translated poems written by Prešeren and other poets into German. She also wrote the libretto for the operetta *Gorenjski Slavček* (*Upper Carniolan Nightingale*), which was set to music by Anton Foerster. Her novel about France Prešeren never made it to print.

A watercolor illustration of a woman with short, dark, wavy hair, wearing round glasses and a light-colored top. The background is a soft, light purple wash. In the bottom right corner, there is a small, detailed illustration of a sprig of purple flowers with green leaves.

ALI LAHKO KUPljeni IZVOD KNJIGE PRETVORIM V DIGITALNO OBLIKO IN GA DELIM Z DRUGIMI?

Z nakupom knjige kupec postane lastnik izvoda knjige. S tem pa ne pridobi tudi avtorske pravice na literarnem delu, ki ga knjiga vsebuje, saj sta avtorska in lastninska pravica med seboj neodvisni in ločeni. Zato brez dovoljenja avtorja kupljenega izvoda knjige ni dovoljeno pretvoriti v digitalno obliko in ga nato objaviti ali deliti z drugimi.

Zofka Kveder

pisateljica in publicistka / writer and publicist (1878–1926)

Rodila se je v Ljubljani. Pri osemnajstih je že pisala črtice in novele. V *Slovenskem narodu* je objavljala članke, posvečene težkemu položaju žensk. Več let je nato živela v Trstu, Bernu, Münchnu in Pragi. Povsem se je posvetila pisateljevanju, prevajanju in novinarstvu. Svojo prvo knjigo, *Misterij žene*, s katero je postala ena osrednjih pobudnic slovenskega ženskega gibanja, je izdala leta 1900 v Pragi. Pozneje je izšlo še več njenih knjig. Pisala je v slovenščini, češčini, hrvaščini in nemščini. Mnogo let je bila urednica mesečnika *Domači prijatelj*, kjer so objavljali uveljavljeni slovenski pisatelji. Leta 1904 se je preselila v Zagreb, se poročila in si ustvarila družino. Od leta 1917 je izdajala revijo *Ženski svet* ter urejala številne revije in sodelovala pri njih. Zavzemala se je za žensko enakopravnost, samostojnost, spodbujala je sodobnice, da bi uresničevale svoje poklicne želje in imele lastna sredstva za preživetje.

Zofka Kveder was born in Ljubljana. At the age of eighteen she was already writing sketch stories and novellas. In the political newspaper *Slovenski Narod* she published articles dedicated to the difficult situation of women. Then Kveder lived for several years in Trieste, Bern, Munich and Prague. She devoted herself entirely to writing, translating and journalism. Her first book *Misterij Žene* (*The Mystery of a Woman*), which made her one of the central initiators of the Slovenian women's movement, was published in 1900 in Prague. In the following years she published several other books. She wrote in Slovenian, Czech, Croatian and German. For many years, she was the editor of *Domači Prijatelj*, a monthly journal in which famous Slovenian writers published their works. In 1904 she moved to Zagreb, got married and started a family. In 1917 she started to publish the journal *Ženski Svet*; she was also the editor of several other magazines and was involved in their production. Her other endeavors included advocating for women's equality and independence, as well as encouraging her contemporaries to make their professional desires come true while enjoying their own means of survival.

KDO JE AVTOR BALETNE PREDSTAVE?

Baletne predstave običajno nastanejo s sodelovanjem več avtorjev, na primer koreografa, scenarista, režiserja, kostumografa in scenografa. Poleg njih pa so za izvedbo take predstave potrebni še plesalci, ki imajo svoje, avtorski sorodne pravice na izvedbi.

Ruth Vavpotič

baletna solistka in koreografinja / ballet soloist and choreographer (1908–1996)

Rodila se je v Idriji. Njen oče je bil slikar Ivan Vavpotič. Pri enajstih letih se je začela učiti balet, leto zatem je že nastopila kot solistka v baletu *Kraljica lutk (Die Puppenfee)*. Javnost je nase opozorila, ko je petnajstletna pripravila svoj solistični večer v Mariboru, Ljubljani in Celju. To je bil samostojni večer avtorskih plesov in hkrati prvi plesni recital te vrste v zgodovini slovenskega baleta. Z recitalom se je istega leta predstavila v Parizu, kjer je nato štiri leta nadaljevala šolanje. Tam je nastopala z znamenitimi solisti, predvsem ruskega baleta, sodelovala z znanimi koreografi in v različnih ansamblih, kjer so plesali tedanji zvezdniki, ljubljenci Pariza. Postala je del plesne elite ter prejemale izvrstne kritike in pohvale. Je ena prvih slovenskih baletk in koreografinj.

Ruth Vavpotič was born in Idrija to the painter Ivan Vavpotič. At the age of eleven she started to take ballet lessons and a year later she was already performing as a soloist in the ballet *Die Puppenfee (The Fairy Doll)*. The public took notice of her when as a 15-year-old she prepared her first solo evening in Maribor, Ljubljana and Celje. This was a solo evening to showcase her own choreography and the first dance recital of this kind in the history of Slovenian ballet. In the very same year she held a dance recital in Paris, where she continued studying ballet for four years. In Paris, she performed with famous ballet soloists, mainly Russian dancers, also collaborating with famous choreographers and in various ensembles where the then stars, the favourites of Paris, were dancing. She became part of the dance elite and received excellent reviews and praise. Vavpotič was one of the first Slovenian ballet dancers and choreographers.

KOLIKO TAKTOV SKLADBE LAHKO UPORABIM BREZ DOVOLJENJA AVTORJA?

V določenih primerih se krajši odlomki že objavljenih avtorskih del lahko uporabljajo tudi brez dovoljenja avtorja, če je to potrebno z namenom ponazoritve, soočenja ali napotitve. V takih primerih je treba navajati vir in avtorstvo citiranega dela. Predpisi ne določajo, kolikšen del tujega dela se sme citirati, vsekakor pa mora biti del, ki se citira, bistveno krajši od dela, v katerem je uporabljen.

Josipina Urbančič

pisateljica, pesnica in skladateljica / writer, poet and composer (1833–1854)

Josipina Urbančič – Turnograjska se je rodila na gradu Turn pri Preddvoru. Velja za prvo slovensko pesnico in skladateljico, bila je tudi pisateljica in pianistka, govorila je več jezikov in bila izredno izobražena. Pisala je slovensko, kar je bilo tedaj redko. Napisala je osemtrideset povesti, vsebino je najpogosteje črpala iz slovenske zgodovine. Prva povest je izšla v *Slovenski bčeli* leta 1851, objavljali so jih tudi tuji časopisi. Njena dela so bila pozneje vzor marsikaterega slovenskemu pisatelju. Komponirala je klavirske skladbe in napeve s klavirjem na slovenska besedila. V kompoziciji je bila zelo razgledana in cenjena že v času svojega življenja. Gojila je veliko ljubezen do maternega jezika, slovenske kulture, domovine in sočloveka. Bila je zavedna Slovenka in buditeljica slovenske narodne zavesti.

Josipina Urbančič – Turnograjska was born at Turn Castle in Preddvor. She is considered the first Slovenian poet and composer. Josipina was also a writer and pianist, fluent in several languages and was exceptionally educated. She wrote in Slovenian, which was rare at that time. Her canon includes 38 stories, and in her writing she drew inspiration mainly from Slavic history. Josipina's first story was published in the weekly literary magazine *Slovenska Bčela* in 1851; her stories were also published in foreign newspapers. Later, her work inspired other Slovenian writers. She composed piano pieces and songs with piano accompaniment whose lyrics were in Slovenian. Musical composition was one of her strengths, and was highly esteemed already during her lifetime. Josipina cared about her native language, Slovenian culture, her homeland and her fellow human beings. She was a conscious Slovenian and an awakener of Slovenian national consciousness.

KATERE PRAVICE IMAJO IGRALCI?

Igralci podobno kot pevci, plesalci in glasbeniki niso ustvarjalci, ampak so izvajalci avtorskih del, saj jih interpretirajo in predstavljajo občinstvu. Njihove izvedbe se zato ne varujejo z avtorsko pravico, ampak s sorodnimi pravicami. Pravice izvajalcev so nekoliko manjšega obsega kot avtorska in praviloma trajajo 50 let od dne izvedbe ali od dne, ko je posnetek izvedbe izdan.

Zalla Zarana

igralka / actress (1897–1967)

Rodila se je kot Rozalija (Zalka) Sršen v Žužemberku. Leta 1914 je sama odpotovala k teti v Ameriko. Naučila se je angleški jezik, strojepisje in knjigovodstvo, vendar jo je že tedaj pritegoval film. Tri leta pozneje je odšla v Los Angeles, središče filmske industrije. Čeprav ni imela nobenih izkušenj ali poznanstev, je z voljo in vztrajnostjo dobila prve vloge. Zaradi v tujini težko izgovorljivega priimka si je naredila umetniško ime. Nastopila je v dvajsetih filmih, največkrat v vlogi eksotičnih ali usodnih žensk. Igrala je tudi na odru ter napisala nekaj iger in scenarijev, nastopala je tudi za slovensko skupnost v San Franciscu. Igrala je v »tihih premičnicah«, kar je bil nekoč izraz za nemi film, ob koncu dvajsetih let pa so se začele pojavljati »slike govornice«, zvočni film. Ta je pomenil konec kariere za številne igralce, tudi Zalla je prenehala igrati. Ostala je v Hollywoodu, kjer je tudi pokopana.

Rozalija (Zalka) Sršen was born in Žužemberk. In 1914 she travelled to her aunt in America. She learned English, typing and bookkeeping, but already at that time she was attracted to films and acting. Three years later she left for Los Angeles, the centre of the film industry. Sršen had no experience or acquaintances, but through her strong will and perseverance she succeeded in getting her first roles. As her surname was difficult to pronounce, she gave herself the artistic name Zalla Zarana. She acted in 20 films, in most of which she played the role of an exotic woman or femme fatale. She also performed on the stage and wrote some plays and screenplays and acted for the Slovenian community in San Francisco. She acted in »silent motion pictures«, which was another expression for silent films. At the end of the 1920s, »talking motion pictures«, or sound films, started to be made. For many actors, this meant the end of their careers, including Zalla Zarana. She stayed in Hollywood for the rest of her life, and it is where she was also buried.

ALI JE FASADA HIŠE AVTORSKO DELO?

Kot avtorsko delo so varovane individualne, intelektualne stvaritve s področja književnosti, znanosti in umetnosti, ki so na kakršen koli način izražene. Če fasada hiše zaradi svoje izvirnosti, posebne oblike, vzorcev ali obdelave odraža avtorjevo osebnost in zato presega to, kar je tehnično potrebno ali običajno, je varovana kot avtorsko delo.

Helena Vurnik

slikarka in oblikovalka / painter and designer (1882–1962)

Rodila se je na Dunaju. V slikanju se je izobraževala na Umetnostni šoli, saj študij na akademiji dekletom ni bil dovoljen. Prejela je šestmesečno štipendijo za izpopolnjevanje v Italiji. Po vrnitvi se je na Dunaju zaposlila kot ilustratorka. Leta 1913 se je poročila z arhitektom Ivanom Vurnikom in se preselila v Radovljico. Dunajska secesija je vplivala na celotno obdobje njenega ustvarjanja, v svoja dela je vključevala barvitost, prvine slovenske folklore in narodne barve. Naslikala je sakralna dela za več ljubljanskih cerkva, za šempetrsko cerkev je zasnovala mozaike na pročelju. Obvladala je tehniko emajla, ustvarjala knjižne ilustracije in risala vzorce za vezenje na liturgična oblačila. Za mašni plašč v narodnih barvah je na mednarodni razstavi v Berlinu prejela medaljo. Njeno najbolj prepoznavno delo so stenske slike v nekdanji Zadružni gospodarski banki na Miklošičevi v Ljubljani, tako imenovani Vurnikovi hiši. Bila je mojstrica vseh slikarskih tehnik in izraznih oblik uporabne umetnosti.

Helena Vurnik was born in Vienna. She studied painting at the Arts School because at that time girls were not allowed to study at the Academy. Then, she was awarded a six-month scholarship for advanced study in Italy. After returning from Italy she got a job as illustrator in Vienna. In 1913 she married the architect Ivan Vurnik and moved to Radovljica. The Vienna Secession strongly influenced her work throughout her entire creative period; in her art she included colourfulness and used elements of Slovenian folklore and national colours. Vurnik painted sacral works for several churches in Ljubljana, including St. Peter's Parish Church, for which she designed the mosaics on the façade. She mastered the art of enamelling, created literary illustrations and drew patterns for vestment embroidery. At an international exhibition in Berlin she received a medal for a chasuble made in national colours. Her most distinctive work are wall paintings in the building of the former Zadružna Gospodarska Banka (Cooperative Business Bank) on Miklošičeva ulica in Ljubljana, the so-called Vurnik House. She mastered all painting techniques and expressive forms of applied arts.

**ALI LAHKO KNJIGO PREDELAMO
ZATO, DA SLEPIM OMOGOČIMO
BRANJE?**

Zakon dopušča, da se za potrebe slepih in slabovidnih in oseb, ki zaradi drugih okvar ali motenj težko berejo ali ne morejo brati, prilagodi ali pretvori avtorska dela v obliko, ki jim omogoči učinkovito branje. To je dovoljeno le v obsegu, ki ga zahteva posamična oblika invalidnosti, in pod pogojem, da se pri tem ne dosega gospodarska korist.

Minka Skabernè

**učiteljica in ustanoviteljica knjižnice za slepe / teacher and founder of the library for the blind
(1882–1965)**

Rodila se je v Kranju. Po končanem šolanju na ljubljanskem učiteljišču je najprej poučevala v dekliškem učiteljišču, v letu 1911 je na Dunaju opravila tečaj za pouk slepih. Leta 1917 je v Gradcu v zavodu za slepe obiskala slovenske vojake in se seznanila s tamkajšnjo Braillovo knjižnico ter jo po enakem vzoru ustanovila v Ljubljani. Še naprej je poučevala, a skrb za slepe je bila bistvo njenega življenja. Najprej je organizirala tečaj za pisanje in branje Braillove pisave, na katerega se je prijavilo sto prostovoljk, ki so na svojih domovih delale pod njenim nadzorstvom. Pisale so na Braillovo tablico s kovinsko iglo na trd papir. V enem letu so prepisale 60 del slovenskih pisateljev. Ohranjeno je tudi njeno pismo Cankarju, v katerem ga prosi za dovoljenje za prepis njegovih del. Tako je bil postavljen temelj slovenske knjižnice slepih. Pozneje je ustanavljala nove tečaje za prepisovalke, nadzorovala delo in pouk slepih ter skrbela za Braillovo knjižnico. Prepisala je na stotine knjig, ki danes tvorijo osrednjo knjižnico za slepe v Sloveniji.

She was born in Kranj. After she had completed her studies at the Teachers' College in Ljubljana, she started to work as a teacher at the girls' teacher's college; in 1911 she went to Vienna to take a course for teaching the blind. In 1917 she visited Slovenian soldiers at the Institute for the Blind and Visually Impaired in Graz and got acquainted with Braille at the library there; following its example, she established a Braille library in Ljubljana. She kept teaching but caring for the blind was her life's most important mission. First Skabernè launched a Braille reading and writing course, which was attended by a hundred volunteers who then worked at their homes under her supervision. They used a Braille table and wrote with a metal needle on heavy paper. Within one year they transcribed 60 works by Slovenian writers into Braille. Skabernè's letter to Cankar, in which she asked him for permission to transcribe his works into Braille, has also been preserved. Through her efforts she laid the foundation for the Slovenian library for the blind. Later, she set up new courses for copyists, supervised their work and the teaching of the blind, and took care of the Braille library. She transcribed hundreds of books, which today constitute the central library for the blind in Slovenia.

A watercolor illustration of a woman's face and upper torso. She has brown, wavy hair and is looking slightly to the right. She is wearing a pink and white striped turtleneck sweater. In the bottom right corner, there is a small illustration of a pink rose with green leaves and a bud. The background is a soft, light green wash.

KAKŠNA JE RAZLIKA MED MORALNO IN MATERIALNO AVTORSKO PRAVICO?

Avtorska pravica je enovita pravica na avtorskem delu, iz katere izvira več vrst upravičenj, in sicer osebna (moralne avtorske pravice), premoženjska (materialne avtorske pravice) in druga (druge pravice avtorja). Moralnim avtorskim pravicam se avtor ne more odpovedati ali jih prenesti drugim, s prenosom materialnih avtorskih pravic pa avtor drugim dovoljuje uporabo svojega dela.

Minka Govekar

prevajalka, publicistka in aktivistka / translator, publicist and activist (1874–1950)

Rodila se je v Trebnjem. Že v času šolanja se je zavzemala za poučevanje v slovenskem jeziku. Po končanem šolanju je sprva učila slovanske jezike, kmalu pa je začela prevajati iz ruščine, poljščine, nemščine, srbsčine in hrvaščine. Bila je tudi publicistka, njena bibliografija obsega več kot sto samostojnih del in prevodov. Izdala je kuharsko knjigo *Dobra kuharica* in uvedla slovensko kuharsko izrazoslovje. Zavzemala se je za pravice žensk in leta 1901 ustanovila Splošno slovensko žensko društvo. Cilji so bili večji dostop žensk do javnega življenja, volilna pravica, dostop do izobraževanja in zaposlovanja ter enakopravnost na vseh področjih. Poročila se je s pisateljem Franom Govekarjem in se pozneje ukvarjala predvsem s prevajanjem, novinarstvom in urednikovanjem.

Minka Govekar was born in Trebnje. Already during her schooling she advocated teaching in Slovenian. After completing her studies she first taught Slavic languages, but soon began translating from Russian, Polish, German, Serbian and Croatian. She was also a journalist; her bibliography consists of more than 100 independent works and translations. Govekar also published the cookbook *Dobra Kuharica (The Good Cook)* and introduced the Slovenian cooking vocabulary. She advocated the rights of women and established the General Slovenian Women's Society in 1901. The Society's objective was to provide women with access to public life, voting rights, access to education and employment, and equality in all areas. She married the writer Fran Govekar and in her later years mostly occupied herself with translating, journalism and editing.

KDAJ LAHKO ZAHTEVAM, DA ME PODPIŠEJO KOT AVTORJA MOJEGA DELA?

Pravica priznanja avtorstva je izključna pravica, da je avtor naveden ob vsakokratni objavi njegovega dela. To pomeni, da avtorju ni treba zahtevati, da se ga podpiše, saj je to dolžnost uporabnika. V primeru, da avtor ne želi uporabljati svojega pravega imena, lahko zahteva, da se pri objavi dela navede njegov psevdonim ali druga oznaka ali da se delo objavi anonimno.

Karla Bulovec Mrak

kiparka in risarka / sculptor (1895–1957)

Rodila se je na Bledu staršem slovensko-italijanske in grške krvi. Šolala se je v Ljubljani. Bila je odlična učenka, že tedaj je risala, rezbarila in kiparila. Po maturi je odšla za učiteljico v Trebnje, kjer se je seznanila s Ferdom Veselom, pri katerem je prejela prvi likovni pouk. Leta 1918 se je odpravila na Dunaj na študij slikarstva. Izobraževanje je nadaljevala v Pragi, kjer je končala šolo za umetno obrt ter se vpisala na akademijo na študij kiparstva. Po vrnitvi iz Prage je živela v težkih gmotnih razmerah, ki so odločilno vplivale na njeno umetniško usmeritev, saj je bil kiparski material drag. Pred drugo svetovno vojno se je še lahko posvečala kiparstvu, pozneje pa le še portretni risbi. Njeno edino ohranjeno veliko kiparsko delo je spomenik Antonu Martinu Slomšku v Celju. Poročena je bila z dramatikom Ivanom Mrakom.

Karla Bulovec Mrak was born in Bled to parents of Slovenian-Italian and Greek origin. She attended school in Ljubljana, where she was an excellent student. Already in this period she was drawing, carving and sculpting. After graduation, she started to work as a teacher in Trebnje, where she met Ferdo Vesel, who provided her with her first art lessons. In 1918 Karla went to Vienna to study painting. She continued her studies in Prague, where she graduated from the School of Arts and Crafts and enrolled to the Academy of Fine Arts to study sculpture. After returning from Prague she lived under difficult material conditions. These circumstances had a decisive impact on her artistic orientation, since sculpture material was expensive. Before World War II she could still devote herself to sculpture, while later only to portrait drawing. Her only preserved sculptural work is the monument dedicated to Anton Martin Slomšek in Celje. She was married to the playwright Ivan Mrak.

**ALI JE DOVOLJENO
PROSTO REPRODUCIRATI
NOTNE ZAPISE?**

Grafičnih izdaj glasbenih del ni dovoljeno reproducirati (fotokopirati, skenirati, shranjevati v elektronski obliki in podobno) brez dovoljenja imetnika pravic. Izjema je določena v korist fizične osebe, ki sme notni zapis reproducirati le z ročnim prepisovanjem.

Ksenija Vidali Žebre

operna pevka, glasbena pedagoginja / opera singer, music teacher (1913–2004)

Rodila se je v Škedenju pri Trstu. Od malega se je učila petja, leta 1937 je opravila avdicijo v ljubljanski Operi in takoj postala solistka. V Ljubljani je ostala devet let, nastopila je v šestindvajsetih vlogah. Bila je prava zvezda in ljubljena občinstva, njene predstave so bile vedno razprodane, občinstvo jo je tudi dvajsetkrat klicalo pred zastor. Leta 1946 se je odločila za izpopolnjevanje v Milanu. Odtlej je z velikim uspehom nastopala v mnogih evropskih opernih hišah ob največjih pevcih tedanjega časa. Zanj so se potegovali številni slavni dirigenti, ki jih je prepričala s svojo izjemno pevsko tehniko, glasovnim bogastvom, čustveno interpretacijo in čutom za igro. Zadnjič je nastopila leta 1965. Poleg številnih izkušenj je imela tudi izredno pedagoško nadarjenost. Pod njenim mentorstvom so se izobrazili številni slovenski operni pevci.

Vidali Žebre was born in Škedenj near Trieste. She learned to sing from an early age. In 1937, she successfully auditioned for the Ljubljana Opera and immediately became a soloist. Vidali Žebre stayed in Ljubljana for nine years and performed in 26 roles. She was a true star and a favourite of the audience. Her performances were always sold out and she received as many as twenty curtain calls. In 1946, she decided to continue her studies in Milan. She later successfully performed in many European opera houses alongside the greatest singers of the time. Numerous renowned conductors wanted to work with her because she impressed them with her exceptional singing technique, vocal range, emotional interpretation and thorough grasp of performance. She last performed in 1965. In addition to her invaluable experience, she was also an exceptional teacher. Numerous Slovenian opera singers trained under her mentorship.

A watercolor illustration of a woman's face, looking directly at the viewer with a neutral expression. She is wearing a black headscarf that frames her face. The painting style is soft and textured, with visible brushstrokes. In the bottom right corner, there is a bouquet of white flowers with yellow centers and green leaves.

ALI JE KUHARSKI RECEPT LAHKO VAROVAN Z AVTORSKO PRAVICO?

Kuharski recept je redko varovan z avtorsko pravico. Če vsebuje zgolj seznam sestavin in navodilo za pripravo jedi, recept ne izpolnjuje pogoja individualnosti, da bi ga šteli za avtorsko delo, ki je varovano z avtorsko pravico. Če je recept izražen na izviren način (na primer zapisan ustvarjalno in z uporabo vizualnih sredstev), tako da se razlikuje od že objavljenih receptov, pa je tak izraz kuharskega recepta lahko varovan z avtorsko pravico.

Felicita Kalinšek

pisateljica, redovnica, učiteljica / writer, nun, teacher (1865–1937)

Felicita (Terezija) Kalinšek se je rodila v Podgorju pri Kamniku. V noviciat je vstopila pri šolskih sestrah v Mariboru. Med študijem na učiteljišču je prevzela vodstvo samostanske kuhinje. Kranjska kmetijska družba jo je leta 1898 kot učiteljico kuhanja povabila v Ljubljano v novoustanovljeno gospodinjsko šolo. Prenovila je knjigo *Slovenska kuharica* avtorice Magdalene Pleiweis, ki je leta 1868 izšla kot prva izvirna slovenska kuharska knjiga. S. Felicita je šesto izdajo (1912) dopolnila in predelala, dodala kuharske izraze, ilustracije in številne recepte, zato se je poleg imena prvotne avtorice prvič pojavilo tudi njeno ime.

Slovenska kuharica že stoletje in pol kulinarično navdihuje Slovence. Velja za največjo slovensko knjižno uspešnico vseh časov in kuharsko knjigo z najdaljšo tradicijo v Evropi. Izšla je v 30 izdajah v skoraj 300.000 izvodih. Knjiga je postala kulturna dediščina reda šolskih sester.

Kalinšek was born in Podgorje near Kamnik. She entered the novitiate with school sisters in Maribor. During her studies at the school for teachers, she took over the management of the convent kitchen. In 1898, the Carniolan Agricultural Society invited her as a cookery teacher to the newly established School of Home Economics in Ljubljana. Kalinšek revised *Slovenska kuharica* (Slovenian cookbook) by Magdalena Pleiweis, which was published in 1868 as the first original Slovenian cookbook. Sister Felicita supplemented and revised the sixth edition (1912), added culinary terms, illustrations and numerous recipes, which is why her name appeared on the book for the first time next to the name of the original author.

For a century and a half, *Slovenska kuharica* has been a culinary inspiration for Slovenians. It is considered the greatest Slovenian best-seller of all times and a cookbook with the longest tradition in Europe. It was published in 30 editions and almost 300,000 copies. The book became part of the cultural heritage of the order of school sisters.

ALI JE AVtorsKA PRAVICA ENAKA PO VSEM SVETU?

Avtorsko pravico urejajo države vsaka s svojo zakonodajo, ki velja le na ozemlju te države. Da bi čim bolj enotno in učinkovito zavarovale pravice avtorjev, so se države dogovorile za skupna pravila in pogoje varstva. Prva mednarodna pogodba s tega področja je Bernska konvencija za varstvo književnih in umetniških del iz daljnega leta 1886, ki določa najnižje standarde avtorskega varstva v državah, ki so jo podpisale.

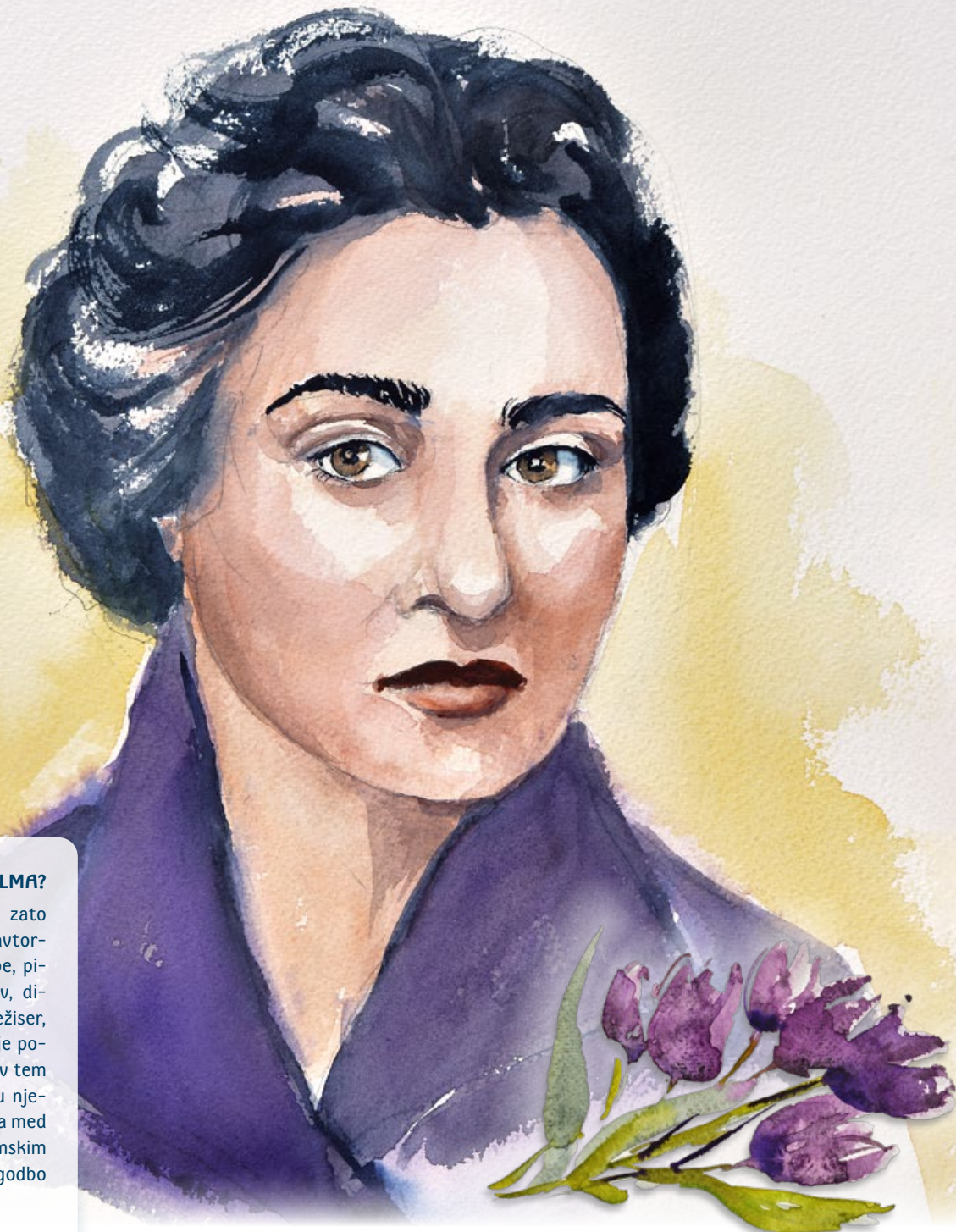

Alma Karlin

pisateljica , svetovna popotnica, poliglotka / writer, world traveller, polyglot (1889–1950)

Alma (Ida Wilibalda Maximiliana) Karlin se je rodila v Celju. Že od malega je želela potovati in pisati. Bila je zelo nadarjena za tuje jezike. Med letoma 1908 in 1914 je živela v Londonu, kjer je na londonski Royal Society of Arts z odliko opravila izpite iz osmih jezikov. Med letoma 1919 in 1927 je potovala. Obiskala je vse celine in najodročnejše civilizacije. Nekaj časa se je ustalila v Panami, kjer je bila zaposlena kot sodna prevajalka pri gradnji prekopa, in na Japonskem na nemški ambasadi. Med potjo je pisala potopisne članke, jim dodala lastne ilustracije in jih pošiljala v nemške in angleške časnike. Napisala je potopis *Samotno potovanje*, *Doživeti svet*, *Urok južnega morja*, ki je izšel v skupni nakladi 100.000 izvodov in je bil preveden v več jezikov, ter številne druge knjige. Z njimi je Alma Karlin dosegla veliko slavo po vsej Evropi. Bila je tako popularna, da so po Nemčiji, Švici in Avstriji ustanavljali celo združenja Alme Karlin, kjer so se srečevali privrženci njenega pisanja.

Alma (Ida Wilibalda Maximiliana) Karlin was born in Celje. From an early age, she wanted to travel and write. She had a considerable talent for foreign languages. Between 1908 and 1914, Karlin lived in London, where she passed exams in eight languages with honours at the Royal Society of Arts. She travelled the world between 1919 and 1927, visiting all continents and the most remote civilisations. She settled for some time in Panama, where she was employed as a court interpreter during the construction of the Canal and later at the German embassy in Japan. On her travels, she wrote travel articles, added her own illustrations, and submitted them to German and British newspapers for publication. After returning home, Karlin wrote a travelogue in three parts, i.e. *Samotno potovanje* (*The Lonely Journey*), *Doživeti svet* (*The Experienced World*), *Urok južnega morja* (*The Spell of the South Sea*), which had a combined circulation of 100,000 copies and was translated into several languages. She also wrote a number of other books that made her famous all over Europe. She was so popular that the Alma Karlin associations were established in Germany, Switzerland and Austria, providing a meeting place for enthusiasts of her writing.

KDO VELJA ZA AVTORJA FILMA?

Avtorjev filma je lahko več, zato govorimo o soavtorjih. Za soavtorje filma veljajo avtor priredbe, pisec scenarija, avtor dialogov, direktor fotografije, glavni režiser, skladatelj filmske glasbe, ki je posebej ustvarjena za uporabo v tem delu, in pri animiranem filmu njegov glavni animator. Razmerja med soavtorji ter med njimi in filmskim producentom se uredijo s pogodbo o filmski produkciji.

Mila Kacič

igralka, pesnica / actress, poet (1912–2000)

Rodila se je v Sneberjah pri Ljubljani. Imela je težko otroštvo. Že zgodaj je začela obiskovati gledališče in pričela igrati. Po končanem študiju je leta 1941 postala članica opernega zboru v ljubljanski Operi, od leta 1945 do upokojitve, 1970, je bila članica SNG Drame v Ljubljani, kjer je poustvarila sto dvajset vlog. Bila je ljubljenska občinstva. Tudi iz malih vlog je znala poustvariti velike like. Nastopala je v radijskih igrah, na televiziji in v filmu ter prejela več nagrad (zlata arena, igralka leta, priznanje za življenjsko delo), nagrade je prejela tudi v tujini. Priljubljena je bila tudi izven gledališča. Postala je Slovenka leta in častna meščanka Ljubljane. Bila je sopotnica kiparja in pesnika Jakoba Savinška. Kot pesnica je izstopala s svojo slogovno in izpovedno liriko. Njene pesmi so izšle v sedmih pesniških zbirkah.

Kačič was born in Sneberje near Ljubljana. She had a difficult childhood, but started going to the theatre and performing at an early age. After completing her studies, she became a member of the opera choir of the Ljubljana Opera in 1941. From 1945 and until her retirement in 1970, Kačič was a member of the Slovenian National Theatre Drama Ljubljana, for which she performed in 120 roles. She was an audience favourite and could portray vivid characters even in small roles. Kačič performed in radio plays, on television and in feature films and received several awards (the Golden Arena Award, the Actress of the Year, the Lifetime Achievement Award of the Slovenian Association of Drama Artists); she also received awards abroad. Kačič was popular outside the theatre as well. She became the Slovenian Woman of the Year and an Honorary Citizen of Ljubljana. Kačič's life partner was the sculptor and poet Jakob Savinšek. As a poet, Kačič stood out with her stylistic and lyrical expression. Her poems were published in seven collections.

VIRI / SOURCES

- Tatjana GLOBOKAR KRISTAN, Minka Skaberné (1882-1965): Ustanoviteljica slovenske knjižnice za slepe, v: *Pozabljena polovica: portreti žensk 19. in 20. stoletja na Slovenskem* (ur. Alenka ŠELIH [et al.]), Ljubljana, 2007, pp. 184 – 188.
- Miran HLADNIK, Luiza Pesjak (1828-1898): Pisateljica in pesnica, avtorica (skorajda) prvega slovenskega ženskega romana, v: *Pozabljena polovica: portreti žensk 19. in 20. stoletja na Slovenskem* (ur. Alenka ŠELIH [et al.]), Ljubljana, 2007, pp. 39 – 43.
- Seta KNOP, Ivana Kobilca (1861-1926): Najslavnejša slovenska slikarka, v: *Pozabljena polovica: portreti žensk 19. in 20. stoletja na Slovenskem* (ur. Alenka ŠELIH [et al.]), Ljubljana, 2007, pp. 75 – 78.
- Seta KNOP, Lili Novy (1885-1958): Slovenska pesnica, v: *Pozabljena polovica: portreti žensk 19. in 20. stoletja na Slovenskem* (ur. Alenka ŠELIH [et al.]), Ljubljana, 2007, pp. 207 – 211.
- Vesna LESKOŠEK, Minka Govekar (1874-1950): Učiteljica, prevajalka, publicistka in aktivistka za pravice žensk, v: *Pozabljena polovica: portreti žensk 19. in 20. stoletja na Slovenskem* (ur. Alenka ŠELIH [et al.]), Ljubljana, 2007, pp. 134 – 138.
- Katarina MARINČIČ, Karla Bulovec Mrak (1895-1957): Kiparka in risarka, v: *Pozabljena polovica: portreti žensk 19. in 20. stoletja na Slovenskem* (ur. Alenka ŠELIH [et al.]), Ljubljana, 2007, pp. 298 – 302.
- Katja MIHURKO PONIŽ, Zofka Kveder (1878-1926): Prva samosvoja slovenska pisateljica in pionirka emancipacije žensk, v: *Pozabljena polovica: portreti žensk 19. in 20. stoletja na Slovenskem* (ur. Alenka ŠELIH [et al.]), Ljubljana, 2007, pp. 154 – 157.
- Lilijana NEDIČ, Ida Kravanja – Ita Rina, (1907-1979): Prva slovenska filmska zvezda, v: *Pozabljena polovica: portreti žensk 19. in 20. stoletja na Slovenskem* (ur. Alenka ŠELIH [et al.]), Ljubljana, 2007, pp. 448 – 452.
- Ita Rina. Igralka, v: *Žena in dom*, let. 1, št. 2, 1930, p. 50.
- Mira DELAVEC, Josipina Urbančič Turnograjska (1833-1854): Ena prvih slovenskih pisateljic in skladateljic, v: *Pozabljena polovica: portreti žensk 19. in 20. stoletja na Slovenskem* (ur. Alenka ŠELIH [et al.]), Ljubljana, 2007, pp. 44 – 47.
- Naša Zala, v: *Žena in dom*, let. 1, št. 1, 1930, pp. 11-13.
- Naša Zala (nadaljevanje), v: *Žena in dom*, let. 1, št. 2, 1930, pp. 50-51.
- Naša Zala (nadaljevanje 2. del), v: *Žena in dom*, let. 1, št. 3, 1930, pp. 90-91.
- Rut Vavpotičeva, v: *Žena in dom*, let. 1, št. 3, 1930, pp. 87-88.
- Domače vesti, v: *Jutro*, 1. z. 1924, let. 5, št. 28, p.4.
- Zofka Kveder-Demetrovič, v: *Slovenski narod*, 23. 11. 1926, let. 59, št. 266, p. 2.
- Katarina MARINČIČ, Terezija Kalinšek – s. Felicita (1865-1937): Avtorica Slovenske kuharice, ki nam še danes pomaga pripravljati jedi, v: *Pozabljena polovica: portreti žensk 19. in 20. stoletja na Slovenskem* (ur. Alenka ŠELIH...[et al.]), Ljubljana, 2007, pp. 79 – 82.
- Kristijan UKMAR, Ksenija Vidali Žebre (1913-2004): Primadona evropskih opernih hiš, v: *Pozabljena polovica: portreti žensk 19. in 20. stoletja na Slovenskem* (ur. Alenka ŠELIH [et al.]), Ljubljana, 2007, pp. 523 – 526.
- Miriam DREV, Alma Karlin (1889-1950): Nemško-slovenska pisateljica, poliglotka in raziskovalka eksotičnih tujih svetov, v: *Pozabljena polovica: portreti žensk 19. in 20. stoletja na Slovenskem* (ur. Alenka ŠELIH [et al.]), Ljubljana, 2007, pp. 234 – 237.
- Tanja PREMK GRUM, Mila Kačič (1912-2000): Igralka in pesnica, v: *Pozabljena polovica: portreti žensk 19. in 20. stoletja na Slovenskem* (ur. Alenka ŠELIH [et al.]), Ljubljana, 2007, pp. 496 – 500.

Spletni viri:

- <http://rfondablog.blogspot.com/2018/07/ida-kravanja-ita-rina.html> (dostopano 22. 7. 2020)
- <https://4d.rtvlo.si/arhiv/pozabljeni-slovinci/174320679> (dostopano 28. 5. 2020)
- <https://4d.rtvlo.si/arhiv/pozabljeni-slovinci/174334088> (dostopano 28. 5. 2020)
- <https://www.rtvlo.si/kultura/intervju/kdo-je-bila-rut-vavpotic-zgodba-prve-slovenske-koreografinje-skozi-film-lebdenje/518338> (dostopano 26. 5. 2020)
- <https://4d.rtvlo.si/arhiv/junaki-nasega-casa/174245026> (dostopano 26. 5. 2020)
- <https://www.rtvlo.si/kultura/novice/dunajcanka-v-kateri-je-ivan-vurnik-videl-potencial-da-mu-bo-pomagala-vzpostaviti-slovenski-narodni-slog/433233> (dostopano 29. 4. 2020)
- <https://4d.rtvlo.si/arhiv/platforma/174500928> (dostopano 29. 4. 2020)
- <https://foto-zgodbe.blogspot.com/2017/12/radovljica-helena-in-ivan-vurnik.html> (dostopano 30. 4. 2020)
- <https://4d.rtvlo.si/arhiv/pozabljeni-slovinci/174356550> (dostopano 26. 5. 2020)
- <https://365.rtvlo.si/arhiv/nasi-umetniki-pred-mikrofonom/174908810> (dostopano 27.17. 2023)